

ALFÖLD

ÜNNEPI JÁTÉKOK SZEGEDEN

Nyelvünket és költészetünket a nép nyelvéből ujtottuk meg, nagy zenészeink, Erkel és Liszt, népies motívumokhoz nyultak vissza, az építőművészetben Lechner Ödön, de általában diszítőművészeink a népművészet formavilágát lesték el. A magyar nép a maga konzervatív lelki beállítottságával, hajlamaival és szokásaival századokon át a nemzeti őskincs hűséges őrzője.

(Klebelsberg Kunó gróf.)

Az évről-évre megismétlődő óriási sikerű salzburgi ünnepi játékok mintájára az idei nyáron Berlinben és Münchenben is rendeznek hasonló természetű szabadtéri előadásokat. Franciaországban és Svájcban Firmin Gémier több mint két évtizede szervez nagyszabású művészi tömegünnepeket. Hollandiában és Belgiumban De Meester flamand nemzeti játékaikat élvezhetjük. Az oberammergaui passiójátékok, az orosz tömegszínházak és a baszk parasztmisztériumok szintén igen érdekes és figyelemreméltó megnyilvánulásai a szabadtéri színház művészetének. Azt hiszem, minden hozzáértő szemlélő világosan látja, hogy a szabadtéri ünnepi játékoknak ez a fokozatos térhódítása nem elszigetelt jelenség, múló divat, hanem minden országra és minden népre kiterjeszkedő általános és egységes folyamat, amellyel talán visszatér a görög vallásos színház és a középkori misztériumelőadás áhítatos szelleme és ünnepélyessége az egyre jobban profanizáló európai színházzásba.

Miért ne létesülhetnének ilyen szabadtéri ünnepi játékok itt Szegeden, ebben az új virágzásnak induló alföldi metropolisban, ahol valóban minden kellék és körülmény megtalálható, amely az efajta nagyszabású művészi esemény megrendezéséhez szükséges?

Lássuk elsősorban az általános kulturális szempontokat. Az ünnepi játékok az idegenforgalom legfőbb előmozdítói mindenütt. Természetesen nem nagyon álmodozhatunk arról, hogy ezek a játékok a külföldiek tömegeit vonzzák majd Szegedre. Viszont azt sem szabad elfelednünk, hogy nem messze Szegedtől két országhatár húzódik és ezeken a határokon túl magyarok tömegei laknak. A szegedi ünnepi játékoknak elsősorban ezeket a tömegeket kell időről-időre áthozniok magyar kulturterületre.

Ezt a célkitűzést azonban csak akkor valósíthatják meg sikeresen, ha valóban egyedülálló és minden tekintetben rendkívüli művészi élményt nyújtanak az ideutazóknak. Épen ezért a szegedi ünnepi játékok nem lehetnek a külföldi látványosságok utánzatai. Csak akkor kelthetnek általános érdeklődést, ha teljesen eredeti formában jelentkeznek és ha lényegesen különböznek minden más szabadtéri ünnepi játéktól. Azok a törvények, amelyek általában követendők a magyar színházművészetben, fokozottabb mértékben érvényesek ezekre az ünnepi játékokra. Itt is föl lehet és föl kell használnunk a külföldi színházművészet eredményeit, de csakis mint segédeszközöket. A színház különösen a szabadtéri színház – kimondottan *tömegművészet* és csak akkor magasztosodhat tömegünneppé, ha játszókat és nézőket egyaránt ugyanaz a szellem, ugyanaz az áhítat és egységes hit hatja át. A szegedi ünnepi játékokban tehát ugyanannak a szellemnek kell megnyilvánulnia, amelyet megtalálhatunk az alföldi népművészet minden alkotásában, ugyanannak a mélyeséges áhítatnak kell művészi formába ömlenie, amely a szegedvidéki tömeglélek kiemelkedő jellemvonása.

Aki járt valaha éjjel a szegedi alsóvárosi templom körül búcsú idején és hallotta a csodatévő fekete Máriához zárandokoló paraszttömegeket elszórt tüzek mellett hajnalig énekelni, aki látta valamelyik mezitlábás, szakállas pusztai remetét, amint áhítatos csoportok előtt térdepel és kigyúlva hangosan prédikál, aki ismeri az alföldi nép hitének és képzeletének csudálatos alkotásait, az előtt nyilvánvaló, hogy a szegedi talajon teljes szépségében kibontakozhatik az áhítatos szellemű, szabadtéri magyar népszínház.

Milyen színdarabokat játszanának ezeken az ünnepi játékokon? Magától értetődik, hogy olyan drámai műfajt kell választanunk, amely az előbb említett áhítatos szellemet maradéktalanul kifejezheti és emellett minden tekintetben alkalmas a szabadtéri előadásra. Azok a színdarabok, amelyek a renaissance színházából kifejlődött *Guckkastenbühne* számára készültek, külső formájuk miatt nem nagyon jöhetnek számításba. Annál megfelelőbbek a középkori vallásos színház különböző faja: a *moralitások*, a *mirákulumok* és mindenekelőtt a *misztériumok*.

A misztérium – ez a gazdag és sokszínű, grandiózus műfaj – nemcsak azért a legalkalmasabb, mert a vallásos szellemben gyökerezik, hanem azért is, mert formája a szabadban, a katedrálisok előtt fejlődött ki. Ez a sokszínhelyű műfaj, amely az összes művészeteket egyesíti magában, lényegében és formájában egyaránt a lehető legközelebb áll a modern színházhoz. Most már csak az a kérdés, hogy a fönmaradt régi magyar misztériumokból válasszuk-e ki a legmegfelelőbbet vagy pedig írassunk valamelyik kiváló magyar íróval egy

modern alföldi misztériumot? A megoldást azt hiszem a két eshetőség között kell keresnünk. Fölhasználhatjuk a magyar misztérium-maradványokat és ezeket azután kiegészítheti és átdolgozhatja valamelyik kiváló magyar író. A zenei rész már sokkal könnyebben megoldható, hiszen ezen a téren nagyon gazdag anyag és néhány kitűnő magyar zeneszerző áll rendelkezésünkre, megfelelő interpretátorokat pedig szintén minden nehézség nélkül találhatunk.

Az ünnepi játékok színterét alapos körültekintéssel kell kiválasztanunk. Tetszetős gondolat az *újszegedi liget* fölhasználása, mert itt valóban lehet megfelelő térséget találni. Csakhogy ez a környezet inkább a *Szentivánéji álomhoz* hasonló színdarabok előadására alkalmas. A misztériumjátékok viszont csak olyan szintéren válthatják ki a kívánt hatást, amely már önmagában is áhítatot kelt. Ezért most is ragaszkodnunk kell a misztériumelőadások hagyományos színteréhez, a templom előtti térhez. Szegeden két megfelelő helyet is találhatunk. Az egyik a most épülő új tér a Fogadalmi-templom előtt, a másik az alsóvárosi Mátyás-templom környéke. Az első mellett szól a tér zártsága és a monumentális háttér, a második mellett a templom történelmi multja és ódon patinája, amely hatásos keretet adhat az ünnepi színjátéknak.

Az alföldi nyári éghajlat, a rekkenő forróság miatt az ünnepi játékokat csak augusztus legvégén vagy szeptember első napjaiban rendezhetik. Ez az időpont azért is alkalmas, mert a mezőgazdasági munkákat ekkor már befejezték. Az esték ilyenkor még elég kellemesek és a közönség a sötétség beállta után is élvezheti a fényszórók színes sugárkévéiben mozgó színészek játékát.

Az első szegedi ünnepi játékok a jövő esztendő nyarán már meg is valósulhatnak. A vidéki városok kulturális kongresszusának időpontját kellene még csak összeegyeztetni az ünnepi játékok idejével. Az ünnepi hét azután még más kulturális és gazdasági eseményekkel gazdagodhatna és így a város minden rétegének együttes munkája föltétlenül biztosítaná az országos sikert.

Szeged város vezetősége örömmel és sok szimpátiával fogadta az ünnepi játékok gondolatát. A terveket egy szakemberekből álló bizottság dolgozza ki. A bizottság természetesen ebben az első kísérletben reményt lát arra, hogy ezek a játékok esztendőről-esztendőre megismétlődjenek. Tagadhatatlan, hogy a szegedi ünnepi játékok megvalósulása nemcsak az alföldi művészet, hanem az egész magyar színpadi kultúra szempontjából óriási jelentőségűnek ígérkezik. A tervek készülnek és most már csak az illetékes tényezőktől függ, hogy ezekből a tervekből megszülessen az új magyar népszíntéka, az alföldi lélek első korszerű tömegünnep.

(Szeged)

Hont Ferenc

SZEGEDI TÁRLAT

A Szinyei-Társaság legutóbbi ülésén szóba került annak a mágnásnak beszédje, ki a felsőházban megtámadta a kultuszminisztert, mert munkát juttatott magyar építőművészeknek, festőknek, szobrászoknak és iparművészeknek. A Társaság megállapította, hogy a kultuszminiszter ezzel kötelességét teljesítette és éppen az lenne hiba, ha ezt nem tette volna. Ezért a miniszterre nézve az a támadás teljesen súlytalan, azonban a Társaság véleménye szerint annál aggasztóbb az, hogy a felsőházban éppen a legnagyobb vagyonú arisztokraták részéről immár ismételt luxusnak minősítik a magyar művészetet, melynek pártolása tékozlás lenne a mai takarékoságot parancsoló időkben. A Szinyei-Társaság tiltakozik az ellen, hogy a magyar művészeket, a magyar szellemi élet elitjét és munkájukat így állítsák be az ország színe előtt. A magyar művészek épp oly jogú állampolgárai Magyarországnak, mint a földművesek, iparosok, kereskedők vagy nagybirtokosok és éppen úgy jogot formálnak az állam támogatására és munkájuk megbecsülésére, mint a többiek; sőt amikor a művészet támogatására hivatott nagy vagyonú osztályok mindjobban visszavonulnak a műpártolástól, az államnak fokozott mértékben kötelessége minden alkalmat megragadni, mellyel munkát adhat művészeinknek. Egyébként a magyar művészet ápolására és fejlesztésére soha sem volt a nemzetnek olyan szüksége, mint most, mikor annak nemzetközi sikerei a világ közvéleménye előtt megbecsülést, sok szimpátiát és baráti kapcsolatot szereznek.

(Napihír, amit érdemes megjegyezni.)

Szegeden jubileumi tárlatot rendezett a Képzőművészeti Egyesület. Nagy dolog ez a mai anyagi viszonyok mellett és még nagyobb, ha arra gondolunk, hogy sajtó, arisztokraták és bürokrácia versenyeznek egymással: mi módon lehetne még jobban megnehezíteni az amúgy is nyomorgó magyar kultúra helyzetét. A szegedi tárlat nagy anyagi és erkölcsi sikere volt ennek az üldözött, agyoncenzurázott és megalázott magyar kulturának. A kiállítást Aigner Károly főispán nyitotta meg a kultuszminiszter képviselőjében. A Képzőművészeti Egyesület nevében Back Bernát elnök, az ismert műgyűjtő, vázolta a szegedi művészeti törekvések multját és jelenét.

Beszédet mondott még a megnyitón Gerevich Tibor is, az esztergomi primási képtár igazgatója, rámutatva arra a nagy föladata, amelyet a vidéki képzőművészet a speciálisan magyar művészeti stílus kialakításában betölt. A magyar állam nevében Petrovics Elek, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója tekintette meg a kiállítást, ötezer pengő értékű vásárlásával anyagilag is biztosítva a tárlat sikerét. Szeged város és Békés-megye nagyobb összeget adományozott díjazásokra, a magánvásárlók azonban – sajnos – igen nagyszámban távol maradtak ...

A hű krónikás följegyezheti még azt is, hogy a kiállítás körül – úgylátszik ez vidéken nem megy másképp – volt egy kis helyi kavargás. A zsűri, amely helybeli amatőrökből állott Zombori Lajos szolnoki piktor vezetése alatt, maximálisan öt képet fogadott el egy-egy festőtől. Ez helyes elv, hiszen nem lehetett megengedni, hogy egy festő – bármily nagy tehetség is, a többi rovására, vagy pláne mások kiszorításával, érvényesüljön egy olyan tárlaton, amely a jeles művészek minél nagyobb számú fölvonulását akarta dokumentálni. Mégis megtörtént, hogy egy érdekelt festőre – harmadrendű, ügyesen utánzó, eredeti kompozícióiban pedig száználmasan giccselő iskolamester, akinek a nevét nem érdemes megörökíteni – bízták a rendezést és ez a rendező önhatalmúlag 13, azaz tizenhárom saját festményét akasztotta ki az amúgy is szűkös falakra, nem törődve a zsűri utólagos tiltakozásával és azzal a mosollyal, amelyet egynémely mázolata a jobbízű publikum körében fakasztott. Így történt aztán, hogy „helyi szempontok“ is érvényesültek a képek utólagos elfogadása és kiakasztása körül, ami alászállította a tárlat színvonalát.

Ettől eltekintve azonban a kiállítás a vidéken élő művészek nagy képességeit revelálta. Szegedről tekintélyes művészcsoporthoz dokumentálta, hogy a magyar „vidék“ ma már önálló centrumok körül szervezkedik. Joachim József, Tóbiás György, Devich Sándor és R. Molnár Lajos a portré zártabb keretei között keresik az új lehetőségeket és stílust; Nyilassy Sándor mindig ugyanaz, de önmagához hű és napsütéses tápéi házaival, színes parasztlányaival egyéniségét megörökíti a magyar festészetben; Parobek Alajos két nagy csoportképével (*Cigányok*, *Golgotha*) méltán érdemelte ki az új klasszicizmus híveinek tetszését; nagy föltűnést keltett Dorogi Imre *Magdolnája*, szimbolikus fölfogásával, de főleg, a színek fantasztikumával. „Vidéki“ festőnek számít még Koszta József is, akinek falusi víziói, dúskálóan pazar, sok disszonanciái mellett is harmonikus színei erősen egyéni és „magyar“ természetlátásról tanúskodnak. Mellette még kiemelkedett a kiállításon Czencz János, testiséggel pompázó és mégis decens aktjaival, bájos leányfejeivel, természetes, naiv vidámságot árasztó színeivel.

A tárlatnak van még egy tanulsága. A 137 darabból álló anyagot három teremben kellett összezsúfolni, egymás hegyin-hátán lógtak, sokszor igen rossz megvilágításban a képek, – és ez is csak úgy volt lehetséges, hogy Móra Ferenc igazgató átengedte a városi Kulturpalota helyiségeit. A tárlat képei mögül előkandikáltak a rosszul letakart muzeális kincsek ... Szeged megérdemelné, hogy közadakozásból, városi vagy állami segítséggel, állandó kiállítási csarnokot kapjon.

(Tápé)

Édes Gergely